

Ярмолинецька централізована бібліотечна система
Бібліотека – філіал с. Баранівка

***Баранівка:
Таємниці
«маленьких
Карпат»***

**Інформаційно-довідкове видання
(від А до Я)**

Баранівка, 2015 р.

**ББК 92 (4 УКР-ХМЕ)
Б 78**

Баранівка: таємниці «маленьких Карпат» :
інформаційно-довідкове видання/ Ярмолинецька ЦБС, Б-ф с.
Баранівка; упоряд. Залецька Є.М. – Баранівка, 2015 . 24 с.:
фото.

*В інформаційно-довідковому виданні «Баранівка: таємниці
«маленьких Карпат» подано МАТЕРІАЛИ про село Баранівку, його
місцевість та краєвиди.*

Видання розраховане на масових користувачів.

Упорядник: Залецька Є.М.
Комп'ютерний набір: Залецька І.

Відповідальна за випуск: Гриб М. А.,
директор Ярмолинецької ЦБС

Передмова

Села Баранівка та Круті Броди вражають подорожнього своєю незабутньою красою. Надзвичайно мальовничі краєвиди люди в спілкуванні між собою називають “маленькими Карпатами”.

Село Баранівка

Село Баранівка, Ярмолинецького району, Хмельницької області розташоване на 49° північної широти та 44° східної довготи, на північному схилі в 500 м від села протікає річка Ушиця.

Навколо села з усіх сторін ростуть ліси огортаючи його, наче колискою: з північно-східної сторони – «Дубина», з південно-східної – “Запуст”, із західної “Ковалівський” з північної – “Чорний ліс”. Землі в селі чорноземні, придатні до землеробства, щедрі на врожай.

Навколо села були невеликі поклади фосфоритів, які розроблялись протягом 50-ти років. У 1932-33-х роках шахти закрили через недостачу запасів фосфоритів.

До 1917 року в селі нараховувалось 52 погосподарських номера, 525 чоловік населення. За переписом 1963 року населення становило 898 чоловік, для порівняння, станом на 1 січня 2002 року 325 чоловік, на 1 січня 2008 року – 239 чоловік. З 1957 року двоє сіл, а саме: Баранівка та Круті Броди, ведуть спільне господарство. У 2010 році було проведено газифікацію будинків. У 2013 році було зроблено освітлення вулиць, яке вперше було включено в День села – 28 серпня.

Період становлення державності з 1991 року боляче вдарив по соціально-економічному стані села. Сьогодні це малоперспективне, не велике село. Відсоток молодих людей незначний. В сільській школі станом на 1 січня 2001 року навчалось 23 учні, а в 2006 році – зовсім закрита. Проте, це мальовниче, багате на враження та надзвичайно красиве село зі своєю історією.

Село Круті Броди

Круті Броди (колиш: Крутибороди або Крутибородинці) — село, розташоване на сході Ярмолинецького району Хмельницької області, дані про яке зустрічаються ще у XV столітті.

Відстань до районного центру Ярмолинці шосейними шляхами 21 км.

Село розташоване в мальовничому куточку Хмельницької області в каньйоні річки Ушиця. Маленька частина села розміщується на поверхні каньйону, майже зі всіх сторін село розташоване в лісах.

На території села знаходиться курган трипільської культури (між Баранівкою та Крутими-Бродами).

Село поділяється на 5 частин (ці частини умовні і використовуються в сільському обіході):

1. Велетниха - частина села, яка розташована на горбі між Баранівкою та Крутими-Бродами.
2. Польська вулиця - вулиця яка веде до польського кладовища (ймовірно тут колись жили поляки).
3. Висварівка - вулиця отримала свою назву через те, що в цій вулиці люди часто сваряться (їх тоді чути на все село).
4. Кінець - вулиця яка йде через усе село аж до Грим'ячки (села Віньковецького району).
5. Лебедівка - частина села, яка розташована на дорозі, що веде до Вербки Мурованої. Це сама мальовнича частина села, тут знаходиться лише 6 будинків. Але люди проживають лише в двох будинках. Ця частина села знаходиться на узліссі на віддалі близько 1 км від села. Тут протікає маленька річка, яка впадає в Ушицю, знаходяться прекрасні долини та гори висотою до 50 метрів.

Із усіх сторін села розміщені ліси:

«Дубина» - в лісі ростуть переважно дуби.

«Запуст» – ліс висаджений штучним шляхом було вирізано, а після цього його «запустили», від цього і пішла ця назва «Запуст».

«Ковалівський ліс» – знаходиться на межі сіл Баранівка та Лисівка. Там розміщена частина села, яка зветься «Ковалівка».

«Чорний ліс» – це листовий ліс і здавна дуже запущений та розміщений на дуже скелястій, непрохідній місцевості.

Село Баранівка

Автобусна зупинка

Село з'єднується з районним та обласним центром автобусним сполученням. На даний час перевезенням пасажирів займається приватний підприємець Мазур П.П.. Автобус прямує за маршрутом: Хмельницький – Ярмолинці – Круті Броди, двічі на день – вранці о 7:00 та в обід о 14:00 з кінцевої зупинки. У п'ятницю автобус додатково їде у 17,40 з Хмельницького по такому ж маршруту. Ціна квитка з міста Хмельницького становить 26 грн., а з смт. Ярмолинець – 11грн. (станом на 01.05.2015р.). Для порівняння білет до села коштував 8 грн. з Хмельницького та 3 грн. з Ярмоленець (станом на 28.10.2007). Також був додатковий пенсійний автобус в 10:30 з Ярмолинець, але він лише в певні дні (дана інформація станом на 28.10.2007р.).

База відпочинку «Назар»

За радянських часів, коли на території села працював колгосп «Вперед» було штучно зроблено в напрямку, з села Лисівка до села Баранівка, чотири ставки. На початку 2000 років дані ствки були взяті в оренду на 50 років. На цій території, в даний час функціонує база відпочинку «У Назара». Затишні домівки з усім необхідним

раді прийняти усіх бажаючих відпочивальників. Біля кожного будиночка є гойдалка, мангал, столик. Також дана база порадує всіх охочих маленьким звіринцем – це і коні, і поні, кролики, кури, качки, лебеді, ослик...

Бібліотека

Велику допомогу в культурному обслуговуванні села надав шахтком фосфорних копалин, що були розташовані у 1920-х рр. поблизу села Баранівка. З їхньої ініціативи була створена хата-читальня і клуб. Вже в ті роки сільська молодь приймала активну участь у постановці п'єс та гулянь.

Баранівська сільська бібліотека була відкрита 6 травня 1957 року, згідно наказу Віньковецького відділу культури і призначили завідуючим сільською бібліотекою Вальчука Анатолія Йосиповича. Книжковий фонд на той час налічував 4384 екземпляри. Постійно зростає кількість читачів, якщо у 1958 році було зареєстровано – 90 читачів, то у 1963 – 520 ч. У 1998 р. В зв'язку із зменшенням населення відбулося закриття бібліотеки-філіалу в с. Круті Броди і створено пункт видачі літератури, який обслуговує бібліотека-філіал с. Баранівка. Книжковий фонд бібліотеки на 01.01.2015 р. складає 8276 екземплярів.

Сільська бібліотека в різні часи розміщувалася в різних приміщеннях – це і панський маєток, контора, панська фабрика лікарських рослин, дитячий садок, клуб, колгоспний будинок тваринника, а в даний час бібліотека розміщується в приміщенні панської фабрики лікарських рослин, або колишньої школи.

Будинок культури

За сприяння шахткому фосфорних копалин, що були розташовані у 1920-х рр. поблизу села Баранівка. З їхньої ініціативи була створена хата-читальня і клуб. Вже в ті роки сільська молодь приймала активну участь у постановці п'єс та гулянь.

Вже в повоєнний час у 1957 році в селі було побудовано клуб на 250 місць, який функціонує до сьогодні.

Ваграменко Ярослав Андрійович

Ваграменко Ярослав Андрійович – президент Академії інформатизації освіти, професор, доктор технічних наук, заслужений діяч науки РФ, дійсний член Російської академії космонавтики. Член спілки письменників Росії.

Народився Ярослав Анатолійович 1 січня 1936 року в невеличкому селі Баранівка Ярмолинецького району, що на Хмельниччині. Навчання його припало на післявоєнний період. Після закінчення школи вступив у Дніпропетровський університет, який закінчив у 1958 році.

Протягом багатьох років працював у наукових інститутах ракетно-космічної галузі. З 1983 року Ярослав Андрійович повністю присвятив свою діяльність з розвитком народної освіти. В 1993 році він стає одним із засновників федеральної комп'ютерної сітки «Інформ-освіта».

Ярослав Андрійович є автором одного із перших підручників для загальноосвітньої школи «Электронная вычислительная техника», який вийшов в 1988 році. Багато років Ярослав

Андрійович являється головним редактором науково-методичного журналу «Педагогическая информатика».

Під його керівництвом захистилися 5 докторських і 25 кандидатських дисертацій. Роботу з докторами та аспірантами він продовжує по цей час. В його добірку більше 170 наукових і методичних робіт.

Ваграменко Я. А. – математик за освітою і лірик за покликанням. Він видав 10 поетичних збірників і вважає поезію своєю другою професією.

Віковичний дуб

На околицях нашого села, на узбіччі дороги, що йде з Зінькова на Ярмолинці, росте віковичний дуб, якому налічується до 500 років. Старожили розповідали, що біля даного дуба відпочивали Богдан Хмельницький, Устим Кармалюк.

В 20-30-х рр. на Поділлі ширився збройний повстанський рух на чолі з Устимом Кармалюком. Достовірно відомо, що народний месник проходив з ватагою поблизу нашого села, відпочивав під багатовіковим дубом, який і до сьогодні є історичною пам'яткою нашого села. Ще за життя Кармалюка народ складав про нього пісні. Одну з них “За Сибіром сонце сходить” співали і в нашому селі. Відомий поет Антон Гриб, що народився у сусідньому селі Слобідка-Глушковецька написав вірш «Баранівський дуб», в якому розповів про історію цієї пам'ятки.

Дуга Струве

Дуга Струве — мережа з 265 [тріангуляційних](#) вимірювальних пунктів, які утворювали 258 тріангуляційних трикутників, а також 60 додаткових пунктів. Служила для визначення параметрів [Землі](#), її форми та розміру.

Опорні точки даної мережі тріангуляції були марковані на місцевості найрізноманітнішим чином: видовбаними в [скелях](#) поглибленнями, [залізними хрестами](#), [пірамідами](#) з [каменів](#) або спеціально встановленими обелісками. Часто їх позначали [цеглиною](#) з [пісковика](#), закладеною на дно ями, іноді це був [гранітний](#) куб з порожниною, залитою [свинцем](#), покладений до ями з бруковим камінням (брукняками)^[1].

В Україні є такі геодезичні пункти:

- 49°33'57" пн. ш. 26°45'22" сх. д. “Катеринівка”, село [Катеринівка](#), ([Хмельницька область](#))
- 49°19'48" пн. ш. 26°40'55" сх. д. “Фельштин”, село [Гвардійське](#), (Хмельницька область)
- 49°08'55" пн. ш. **26°59'30" сх. д.** “Баранівка”, село [Баранівка](#) (Хмельницька область)
- 45°19'54" пн. ш. 28°55'41" сх. д. “Старонекрасівка”, село [Стара Некрасівка](#) ([Одеська область](#))
- 50°23'05" пн. ш. 25°50'40" сх. д. “Гірники”, село [Гірники](#) ([Рівненська область](#))

- 50°41'03" пн. ш. 25°24'45" сх. д. “Геодезичний пункт Крупа (Krupi)”, село [Крупа \(Волинська область\)](#)
- 51°34'45" пн. ш. 25°02'01" сх. д. “Геодезичний пункт Гута-Камінська(Gutakamenskaja)”, село [Гута-Камінська \(Волинська область\)](#)

Геодезичний пункт “Баранівка” було створено 1816-1855 рр. У 2005 році внесено до списку всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО.

Маєток пана Баранецького

Цікавою в історії нашого села є постать останнього польського поміщика Баранецького Мар'яна Сигізмундовича. За освітою агроном, займався насінництвом. По відношенню до селян не проявляв жорстокості.

У 1917 році у вересні-жовтні по нашому краю прокотилася хвиля масової конфіскації землі і поміщицьких маєтків. Розпродали і майно поміщика Баранецького. Він був змушений покинути село.

На сьогодні збереглися панські будинки – це колишня контора колгоспу, млин, комора, фабрика лікарських рослин (на даний час бібліотека).

Млин

Першим промисловим підприємством у ХІХст. на території села Баранівка був водяний млин на річці Ушиця. Дана споруда була побудована за часів пана Баранецького. На жаль, панський млин був розграбований уже у післявоєнний час. Остаточно зруйнований місцевою владою та підпалом сільських дітей – пастушків у 1990роках.

Пам'ятник

На початку села Баранівка стоїть пам'ятник героям-односельчанам, які загинули в роки війни зведений у 80-х рр. На фронтах війни загинуло 150 кращих синів нашого села, саме на честь їх було зведено пам'ятник і скульптуру воїна-визволителя нашої рідної Батьківщини. Також тут знаходиться пам'ятник жертвам голодомору «Запали свічку», який було встановлено 2010р.

Криничка

Неподалік від вікового дуба розташована криничка, куди селяни в посушливу погоду, йдуть хресним ходом святити воду і просити в Бога дощу.

Фабрика лікарських рослин

Фабрику лікарських рослин було побудовано поміщиком Баранецьким вкінці XVIII – на початку XIX ст., але за своїм призначенням, на жаль, дана споруда так і не працювала. Адже для її роботи необхідна була вода, та добути воду працівникам пана так і не вдалося.

Пізніше дане приміщення використовувалось, як школа до 2006 року. На даний час тут розмістилася сільська бібліотека та музей, що функціонує при ній.

Церква

У 1891 році на околиці села Баранівка була побудована нова кам'яна церква на честь Божої Матері на місці старої дерев'яної. Церква проіснувала до 1884 року.

Жителі села Баранівки разом з отцем Петром, під його керівництвом, побудували нову церкву на тому самому місці. У 2004 році було зроблено урочисте відкриття на свято Успіня Матері Божої (28 серпня).

Школа

В нашому селі Баранівка у 1865 році виникла школа грамоти, для якої наймалися селянські хати. Старожили розповідають, що школа містилася у хатах громадян: Дуднік Параски, Кикилика Радіона, Пасатюка Давида, Жука Григорія, Жука Мойсея. Першими учителями були самі селяни (Кухар П., Пасатюк Д., Жук М.).

У 1909 році в село прибув учитель Волошин Влас Григорович, який продовжує навчання дітей (в основному хлопчиків) у найманих селянських хатах.

З 1922 року навчання 1-4 класів організовується в приміщенні сучасної бібліотеки (2 класи) та панському будинку, який знаходиться біля сучасного будинку культури (колишньої контори). Паралельно організовуються лікнепи. У 1934 році після добудови школи починається семирічне навчання.

Перший випуск семирічок (неповна середня освіта) був у 1937 році. У 1939 році відкривають вісім класів, 1940 – 9 класів. Планувалося відкрити середню школу та плани змінила війна 1941 року.

Відновлює свою роботу школа у 1944-1945 навчальний рік, як початкова школа. З 1950 року знову стає семирічкою, а у 1953 – восьмирічною, на той час – не повна середня освіта.

В різні часи директорами школи нашого села були: Чорний Прокіп Іванович, Кочут в. В., Жук Петро Григорович, Королівський Іван Семенович, Будзінський Віктор Антонович, Матейко Тетяна Михайлівна.

Із стін школи вийшло багато прекрасних людей, які стали лікарями, інженерами, художниками, учителями... І в вересні 2006 року школу закрили через недостатню кількість дітей.

Село Круті Броди

Верба

Навпроти млина, в центрі села, росте стара верба. Верба має не одну сотню років та зберігає свою таємницю. Під деревом стоїть камінь-могила польської пані.

Джерело

Поблизу старого млина з-під землі ключем б'є вода: чиста та прохолодна. Цю артезіанську свердловину після війни розвідали радянські геологи. Вода з цієї свердловини має певний приємний смак з присмаком мінеральних речовин та має непоганий оздоровлюючий ефект. Свого часу місцева влада планувала збудувати цех з розливу води та насудилося. Та що вихідних до цього джерельця приїжджають люди з усіх околиць, знаючи про цілющі властивості води, вони роблять запаси, наповнюючи нею ємності.

Міст

У 2005 році у селі знімали частини фільму “Створення кохання”. Історія створення цього фільму проста й волонтаристська. Успішний молдовський бізнесмен, півний король Яков Тіхман написав книжку “Мотл-Шотхен” про своє рідне містечко Зінків на Хмельниччині, українське за географією, але єврейське за складом населення, в якому, втім, жили і росіяни, судячи з мови, й українці, і навіть один турок. Яков Тіхман виступив продюсером фільму за своєю книгою, який назвали «Створення любові». Для картини зібрали перфектну групу: відомий молдовський режисер Валеріу Жеріге, автор фільму “Дисидент” (премія європейських фестивалів), “Передчуття” (головний приз у Костинешть і номінований у Каннах на конкурсі “Особливий погляд” в 1993 році), оператор — Анатолій Іванов, який уже кілька років живе в Америці і працював з багатьма відомими режисерами, актори Михайло Козаков, Олександр Панкратов-Чорний, Інна Бразговка(Росія), Саша Демидов у ролі Мотла (Ізраїль), Ігор Слободской, Олена Рожкова, Василь Слюсаревський (Україна) та інші.

Млин

У центрі села знаходиться величавий мурований млин, який до проведення в село електрики працював на воді. З появою у селі електричного струму, дерев'яне колесо, завдяки якому увесь складний механізм приводився в рух, викинули. Та до нині зберігається мурована арка, котра захищала колесо від пошкодження. Роками в млин звозили збіжжя жителі окружних сіл. Борошно, котре мололи крутибородівські мірошники, було найякіснішим в окрузі, тож підводи зі збіжжям стояли в черзі по два-три дні. Тут можна було отримати більше десятка різних видів борошна та круп. Кілька разів млин перебудовували. Після смерті мельника Стопканя Михайла Антоновича у 1992 році млин пропрацював ще не довго і на початок 2000 року повністю припинив свою роботу.

Сьогодні кам'яні жорна, вкриті десятилітнім пилом, стоять без діла, муровані ґрати посивіли від павутиння.

Могильник

В селі Круті Броди в напрямку до села Баранівка розміщений могильник XV століття. Розпорядження Хмельницької ОДА № 194/99-р від 18.05.1999 року могильник внесено до реєстру, як пам'ятка археології місцевого значення.

Надмогильна плита

Проживав тут поміщик Бардаков зі своєю сім'єю. Поміщик за професією був юрист. Трапилось це 1861 року. Під вечір, навпроти млина, сполохалися панські коні, наробивши біди. Фаєтон запряжений двійкою коней, віз місцеву пані чи то на банкет, чи то у справах – достеменно ніхто не знає. Аж навпроти млина, де раніше була трясовина і болото, коні сполохалися. Фаєтон перекинувся поховавши під собою і доньку поміщика, і фурмана. Батько поставив на тому місті камінь. До сьогодні, на місці трагедії, під старезною вербою, збереглася кам'яна надмогильна плита. На половину вгрузла в землю. Вона ще зберігає рештки напису, але що саме написав на згадку про свою донечку пан, уже й не розбереш.

Найстарша жителька села Ганна Страховецька пригадує, що їй про цю пригоду розповідала мати. “Не знаю, чи поховали ту пані тут, під вербою, - розповідає бабуся Ганна. – Бо ще у нас на старому кладовищі в заростях є старовинний склеп (нині засипаний землею), а в колишньому панському саду – капличка. Ми були малі, то й не дуже цікавились тим, де похована пані. Та пригадую, колись місцевий чоловік не побоявся потурбувати померлі душі, зірвав не дверях склепу величезного замка й заліз у середину. Не знаю, чи знайшов він там якісь коштовності, чи ні, а виніс з кам'яної домовини, спідницю. Гарну таку, обшиту шлярками та стрічками. Одягла якимось ту спідницю його жінка на весілля, а коли пішла в танець, то вона розсипалася. Чи то від старості, чи може ще чогось – не знаю. То може, й та пані там, у склепі похована”.

Пам'ятник загиблим воїнам

В центрі села Круті Броди стоїть пам'ятник загиблим односельчанам з поіменним списком. Сюди приходять, щоб віддати шану воїнам-землякам, що боролися у війні 1941-1945-х років та загинули так і не повернувшись додому. Сам монумент було створено у 1980-х рр.

Література

1. Історія бібліотеки села Баранівка. - 2011-.-14с. : фото.
2. Літопис села Баранівка. – 2011 .- 18с. : фото.
3. Слободянюк П.Я. Місцеве самоврядування Хмельниччини: нариси історії місцевих громад Ярмолинецького району/ П.Я.Слободянюк, Ю.А.Хоптяр; Хмельницька облрада; Хмельницька облдержадміністрація – Хмельницький: Поділля, 2004. – 507с. : фото.
4. Газета «Вперед» № 41 (9611) від 8 жовтня 2010 року
5. Газета «Подільські вісті» № 150-151 (19661-19662) від 7 жовтня 2010 року

Посилання

1. 1001 чудо світу

Ресурси

- <http://uk.wikipedia.org/>
- <http://education.unian.ua/576987-nayzagadkovishiy-obekt-vsesvitnoji-spadschini.html>
- <http://heritage.com.ua/institut/dijalnist/?id=67>
- <http://www.thesalmons.org/lynn/wh-ukraine.html>
- <http://whc.unesco.org/en/statesparties/ua>

Зміст

Передмова.....	3
Баранівка	
• Автобусна зупинка.....	5
• База відпочинку «Назар».....	5
• Бібліотека.....	6
• Будинок культури	7
• Ваграменко Я.А.....	7
• Віковичний дуб.....	8
• Дуга Струве.....	9
• Маєток пана Баранецького.....	10
• Млин.....	11
• Пам'ятник.....	12
• Криничка.....	12
• Фабрика лікарських рослин.....	13
• Церква.....	13
• Школа.....	14
Круті Броди	
• Верб.....	15
• Джерело.....	15
• Міст.....	16
• Млин.....	17
• Могильник	17
• Надмогильна плита.....	18
• Пам'ятник загиблим воїнам.....	19
Література.....	20

Для нотаток

Інформаційно-довідкове видання

Баранівка: таємниці «маленьких Карпат»

Відповідальна за випуск:

Гриб М.А.

Редагування:

Слободян О.Л.

Комп'юльне опрацювання:

Слободян О.Л.

Підписано до друку 2015р. Формат 21х14,7

Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman

Друк різнографією. Наклад 20 примірників.

Віддруковано з готового оригінал – макета Яромлинецька ЦРБ
Смт. Яромлинець, площа 600-річчя Яромлинець, 1а